EXTRĂDAREA ȘI ÎNSEMNATATEA ACESTEIA ÎN CADRUL ASISTENȚEI JURIDICE INTERNAȚIONALE ÎN MATERIE PENALĂ

Alexandru ARSENI,
doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM)
Lavinia ȚUȚU,
doctorand (USM)

Cet article vise à remettre en cause la question de l'extradition comme une forme de coopération juridique de la République de Moldova avec d'autres États. En étant donné que la criminalité internationale est devenue de plus en plus répendue, une plus grande coopération juriciaire en matière pénale internationale est un moyen efficace pour répondre à ce phénomène.

Le principe pour répondre a cette coopération est maintenant unanimement accepté dans les relations internationales entre les États, ce qui contribue à la compréhension mutuelle, d'assurer les progrés, dans le renforcement de la paix.

L'article commence avee la définition du concept „extradition" et de son importance en droit international, mais aussi national. Il a été conclu avec la révélation de l'importance de cette institution et la nécessité de la défendre.

Évidemment l'extradition représente un acte de coopération en matière pénale – un délinquant est transféré dans un autre État endémique d'être jugé et/ou condamné pour l'infraction commise.

Mots-clefs: extradition; conditions de fond de l'extradition; la procédure et les conditions formelles d'extradition; la procédure d'extradion de la République de Moldova; l'arrestation de personne pour l'extradition.

*Ideea fundamentală a extrădării este **utilitatea**. Cu ajutorul ei, persoanele care comit infracțiuni nu se pot ascunde la nesfarşit de consecințele negative ale faptelor pe care le-au comis.*

*Atât în cadrul european, cât și în cel mondial, extrădarea este **indubitabil necesară** cu atât mai mult cu cât cazurile de **criminalitate transfrontalieră** au devenit numeroase și se impune astfel **cooperarea cât mai strânsă dintre state** în vederea combaterii fenomenului infracțional, în general, și al criminalității transfrontaliere, în special.*

Principalul rol al extrădării este în mod evident ca în activitatea de represiune să se asigure fiecărui stat cele mai bune condiții de realizare a justiției. Prin caracteristica și finalitatea sa, extrădarea oferă statelor posibilitatea de a realiza această cerință, reprezentând o garanție a solidarității internaționale a statelor în ***lupta împotriva infracționalității***.

Prin natura şi finalitatea sa, extrădarea reprezintă un act de cooperare judiciară în materie penală, prin care un infractor este transferat dintr-un stat în altul pentru a fi judecat și/sau condamnat pentru infracțiunea comisă, sau pentru a-și executa pedeapsa stabilită de instanță.

Republica Moldova nu este în afara acestor preocupări şi procese, ci, dimpotrivă, pe parcursul anilor, a reuşit să-şi creeze o anumită imagine pe plan internațional, devenind astfel membră a numeroase organizații, cum ar fi Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei, Organizația pentru Securitate şi Cooperare în Europa, Organizația Cooperării Economice a Mării Negre, Procesul de cooperare în Europa de Sud-Est, Comunitatea statelor Independente.

Interesată în primul rând să-şi armonizeze legislația şi modul de realizare a justiției la anumite standarde europene, Republica Moldova şi-a stabilit clar drumul spre o integrare europeană, exprimându-şi consimțământul de a fi parte la cvasitotalitatea instrumentelor internaționale în materia asistenței juridice internaționale. În mod evident, acest fapt a sporit consolidarea politicii sale de largă dezvoltare a relațiilor de colaborare cu toate țările lumii, de promovare a unui climat de pace şi securitate, de reprimare a oricăror forme de criminalitate şi fraudă a legii. Contribuția practicii noastre convenționale la practica generală în materia asistenței juridice reflectă şi subliniază încă o dată dorința Republicii Moldova de a dezvolta progresiv relațiile de colaborare juridică cu alte state, de a contribui la schimbul mutual dintre state şi la apărarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului.

Extrădarea este actul prin care un stat predă, la cererea altui stat, o persoană aflată pe teritoriul său, presupusă a fi autorul unei infracțiuni, pentru a fi judecată sau pentru a executa o pedeapsă la care a fost condamnată anterior.

De regulă, cetăţenii proprii nu se extrădează. Această măsură de siguranţă a căpătat de-a lungul timpului numeroase definiţii atât în literatura de specialitate internă, cât şi în cea internaţională. Spre exemplu, în documentele celui de-al X-lea Congres al Asociaţiei Internaţionale de Drept Penal, ţinut la Roma din 29 septembrie - 5 octombrie 1969, extrădarea era definită drept „un act de asistenţă juridică internaţională în materie penală care urmăreşte transferul unui individ sau condamnat penal din domeniul suveranităţii judiciare a unui stat în domeniul celuilalt stat".

O altă concepţie stabileşte că extrădarea este actul prin care un stat solicitat predă unui alt stat solicitant un infractor care a săvârşit o infracţiune de o anumită gravitate, pe teritoriul acestui stat sau îndreptată împotriva intereselor acestuia, ori când infractorul este cetăţean al statului solicitant [1].

Rezultă că extrădarea este un act bilateral, deoarece implică cererea de extrădare din partea unui stat şi

predarea infractorului de către statul pe teritoriul căruia acesta se refugiază.

În doctrina de specialitate, aceasta nu apare numai ca o „măsură", ci ca un „act de asistenţă judiciară", astfel că extrădarea este un „act judiciar interstatal în materie penală care urmăreşte transferul unui individ urmărit sau condamnat penal, din domeniul suveranităţii judiciare a unui stat în domeniul celuilalt stat" [2] sau ca un act de asistenţă juridică în domeniul dreptului penal, fiind definită ca „actul prin care statul pe teritoriul căruia s-a refugiat o persoană urmărită penal sau condamnată într-un alt stat remite, la cererea statului interesat, acea persoană pentru a fi judecată sau pentru a executa pedeapsa la care a fost condamnată [3].

Din această definiţie deducem că *rolul principal al extrădării este acela de a asigura fiecărui stat condiţii optime de realizare a justiţiei, prin represiunea infractorilor*.

Extrădarea este o instituţie atât a dreptului intern, cât şi a dreptului internaţional prin care persoanele vinovate de săvârşirea unor infracţiuni internaţionale sunt predate statelor îndreptăţite a le judeca şi condamna, ori a le obliga să execute o pedeapsă la care au fost condamnate.

Din perspectiva dreptului internaţional, extrădarea reprezintă un atribut al suveranităţii statului care o acordă, statele fiind îndreptăţite să aprecieze dacă un asemenea act se impune ca necesar ori să-l refuze în caz contrar.

De asemenea, o altă concepţie defineşte extrădarea ca fiind actul prin care un stat remite altui stat un individ urmărit sau condamnat pentru o altă infracţiune la legile ţării reclamante [4].

Această măsură asigură ca autorii unor infracţiuni, mai ales infracţiuni internaţionale grave, să nu rămână nejudecaţi şi nepedepsiţi, ascunzându-se pe teritoriul altor state.

Într-o definiţie pe care o considerăm mai exactă în raport cu realităţile contemporane, extrădarea este un act juridic internaţional bilateral, care constă în acceptarea remiterii unei persoane, presupusă ca autor al unei infracţiuni, de către statul solicitat, în vederea judecării acestuia, sau pentru a executa o pedeapsă la care a fost condamnată anterior. Fiind o instituţie juridică, extrădarea prezintă şi un pronunţat conţinut politic, întrucât se realizează pe baza voinţei liber exprimate a statelor, cu respectarea suveranităţii şi independenţei lor [5].

Extrădarea este întotdeauna un act bilateral, statul care cere extrădarea numindu-se stat solicitant, iar cel căruia i se cere remiterea infractorului sau condamnatului – stat solicitat [6].Extrădarea este acordată de Republica Moldova în vederea urmăririi penale sau a judecăţii numai pentru fapte pasibile de pedeapsă privativă de libertate mai mare de un an, potrivit legislaţiei Republicii Moldova şi a statului solicitant.

Extrădarea în vederea executării unei sancţiuni penale se acordă numai dacă este permisă extrădarea în condiţiile de mai sus şi dacă urmează a fi executată o pedeapsă privativă de libertate. În acest caz, extrădarea se va acorda în situaţia în care termenul de detenţie ce urmează a fi executat sau cumulul termenelor de detenţie ce urmează a fi executate este de cel puţin 6 luni, dacă tratatul internaţional la care Republica Moldova este parte nu prevede altfel.

Extrădarea este un act de asistenţă juridică interstatală în materie penală şi urmăreşte scopul transferului unei persoane, care se află sub urmărire penală sau este condamnată penal, din domeniul suveranităţii judiciare a unui stat în domeniul celuilalt stat.

Extrădarea poate fi caracterizată prin următoarele trăsături:

a) stabileşte relaţiile între două state dintre care unul este stat solicitant, altul solicitat;

b) toate chestiunile legate cu extrădare intră în competenţa statelor care au prevederi legale naţionale privind extrădarea, sunt parte la tratate internaţionale în acest domeniu şi efectuează activitatea practică în problemele extrădării;

c) subiectul extrădării este o persoană fizică, ce se află în afară teritoriului statului care solicită extrădare;

d) extrădarea poate avea loc numai după săvârşirea unei infracţiuni care dă temei pentru extrădare, încălcările care atrag după sine răspundere contravenţională sau civilă nu pot servi ca temei pentru a cere extrădarea unei persoane;

e) extrădarea presupune că persoana extrădată este un învinuit, inculpat sau o persoană condamnată.

Condiţiile de fond ale extrădării. Extrădarea poate fi exercitată numai în anumite condiţii. Condiţiile de extrădare pot fi: condiţii de fond şi condiţii de formă. Condiţiile de fond se divizează în condiţii ce se referă la persoană; la fapta penală şi la pedeapsă.

Condiţiile de fond referitoare la persoană sunt:

a) neextrădarea propriilor cetăţeni în temeiul art. 17 alin. (3) din constituţie [7];

Noţiunea de cetăţenie are un dublu sens: instituţie juridică şi condiţia juridică.

Cetăţenia, ca instituţie juridică, reprezintă un ansamblu de norme juridice ce reglementează raporturi sociale grupate în jurul necesităţii de a asigura plenitudinea drepturilor şi obligaţiilor prevăzute de Constituţie şi legi acelor persoane care, prin sentimentele şi interesele lor, sunt strâns legate de destinele statului nostru. Cetăţenia reprezintă condiţia juridică sau statutul ce se creează prin normele juridice acelor persoane care au calitatea de „cetăţean".

Cetăţenia este acea calitate a persoanei fizice ce exprimă legătura politico-juridică permanentă nelimitată în timp şi spaţiu dintre această persoană fizică şi statul respectiv. Calitatea de cetăţean atribuie persoanei date plenitudinea de drepturi şi obligaţii reciproce stabilite de Constituţie şi legi [8].

b) neextrădarea propriilor justiţiabili, deci nu vor fi extrădate persoanele care se află sub urmărire penală sau în proces de judecare în statul solicitat;

c) nu va fi extrădată persoana care pentru fapta ce face obiectul cererii de extrădare a fost definitiv judecată de către instanţa naţională sau de instanţa unui stat terţ, sau urmărirea penală să fi fost încetată pentru această faptă.

Condiţiile de fond referitoare la faptă sunt:

a) sancţiunea prevăzută de legea penală naţională pentru fapta respectivă trebuie să fie mai mare de un an privare de libertate;

Date fiind implicaţiile deosebite ale extrădării şi eforturile deosebite pe care aceasta le implică, s-a impus regula că ea poate opera numai în cazul unor infracţiuni de o anumită gravitate. Verificarea îndeplinirii acestei condiţii se face după criteriul pedepsei prevăzute sau, după caz, stabilite.

b) pedeapsa pentru executarea căreia se solicită extrădarea persoanei nu poate fi mai mică de 4 luni;

c) fapta trebuie să fie săvârşită pe teritoriul aflat sub jurisdicţia părţii solicitante;

d) fapta trebuie să fie incriminată de legislaţia penală a ambelor state implicate în procesul de extrădare – principiul dublei incriminări.

Dubla incriminare reprezintă includerea unui tip de comportament sub incidenţa a două legi penale naţionale în vigoare în acelaşi timp. Este o condiţie obligatorie pentru a se putea proceda la aplicarea legii penale din Republica Moldova în baza principiului universalităţii, pentru fapte care aduc atingere ordinii de drept internaţionale, precum şi pentru a opera extrădarea ca formă de asistenţă juridică internaţională.

e) persoana extrădată va fi judecată doar pentru fapta pentru care s-a exercitat extrădarea – regula specialităţii.

Condiţii ce se referă la pedeapsă sunt:

a) pedeapsa, stabilită de legea penală sau pronunţată faţă de persoana a cărei extrădare se cere, trebuie să fie privativă de libertate cu limită minimă prevăzută de tratatele internaţionale;

b) pedeapsa nu trebuie să aibă caracter de tortură, tratament inuman sau degradant;

c) persoana nu va fi supusă unei pedepse capitale.

Procedura şi condiţiile de formă ale extrădării. Condiţiile de formă privitoare la cererea de extrădare sunt prevăzute în legislaţia naţională şi în tratatele internaţionale pe baza căruia se efectuează extrădarea. În ceea ce priveşte persoanele aflate sub urmărire penală, cererea de extrădare o întocmeşte procurorul care conduce sau, după caz, nemijlocit efectuează urmărirea penală în cauza respectivă. Cererea de extrădare în privinţa persoanelor care se află în curs de judecare se întocmeşte de către instanţa care judecă cauza.

În cerere trebuie în mod obligatoriu să fie indicat tratatul internaţional în baza căruia se solicită extrădarea, iar dacă statele implicate în procesul de extrădare sunt parte la mai multe tratate internaţionale care reglementează extrădarea, necesită a fi menţionate toate aceste tratate, pentru a fi verificate prevederile acestora.

La ***întocmirea cererii de extrădare*** *urmează a fi respectate strict condiţiile de formă şi conţinut. În cerere urmează a fi expuse detaliat toate datele de care dispune organul de urmărire penală privitor la persoana care urmează a fi extrădată, date care vor facilita identificarea, constatarea şi extrădarea acesteia.* La cererea de extrădare urmează a fi anexate toate documentele care vor fi necesare în procesul soluţionării cererii de extrădare [9].

Codul de procedură penală prevede: Republica Moldova se poate adresa unui stat străin cu cerere de extrădare a persoanei în privinţa căreia se efectuează urmărirea penală în legătură cu infracţiunile pentru care legea penală prevede o pedeapsă maximă de cel puţin un an de închisoare ori o altă pedeapsă mai aspră sau în privinţa căreia a fost adoptată o sentinţă de condamnare la pedeapsa închisorii pe o durată de cel puţin 6 luni în cazul extrădării pentru executare, dacă tratatele internaţionale nu prevăd altfel. Cererea de extrădare se face în temeiul tratatului internaţional la care sunt parte Republica Moldova şi statul solicitat sau în temeiul obligaţiilor scrise *în condiţii de reciprocitate.*

Dacă este necesar a cere extrădarea persoanei necondamnate, toate materialele necesare se remit Procurorului General pentru soluţionarea chestiunii privind înaintarea cererii de extrădare instituţiei respective a statului străin. În privinţa persoanelor condamnate, chestiunea referitoare la înaintarea cererii de extrădare o soluţionează ministrul justiţiei.

În cazul în care nu a fost încheiat un tratat internaţional cu statul solicitat, chestiunea privitoare la înaintarea cererii de extrădare se soluţionează *pe cale diplomatică.*

Cererea de extrădare trebuie să conţină o descriere cuprinzătoare privind:

1) denumirea şi adresa instituţiei solicitante;

2) denumirea instituţiei solicitate;

3) tratatul internaţional sau acordul de reciprocitate în baza căruia se solicită extrădarea;

4) numele, prenumele şi patronimicul persoanei a cărei extrădare se cere, data şi locul naşterii, informaţii privind cetăţenia, domiciliul sau locul de aflare şi alte date privitor la persoană, precum şi, pe cât posibil, descrierea exteriorului ei, fotografia şi alte materiale care pot identifica persoana;

5) fapta comisă de persoana a cărei extrădare se cere, încadrarea juridică a faptei comise, informaţii referitoare la prejudiciul cauzat prin infracţiune, precum şi textul legii penale naţionale care prevede răspunderea penală pentru această faptă, cu indicarea obligatorie a sancţiunii;

6) informaţii privitoare la locul şi data adoptării sentinţei intrate în vigoare sau a ordonanţei de punere sub învinuire, cu anexarea copiilor autentificate de pe aceste documente.

La cererea de extrădare va fi anexată copia autentificată de pe încheierea judecătorului de instrucţie sau, după caz, a instanţei cu privire la autorizarea arestării preventive. La cererea de extrădare a persoanei condamnate, în afară de copia de pe sentinţa intrată în vigoare, se anexează şi date cu privire la partea neexecutată din pedeapsă [10].

Extrădarea se acordă numai dacă, ca rezultat al comiterii faptei, se prezintă mandatul de arestare sau un document cu forţă juridică corespunzătoare, sau decizia autorităţii competente a statului solicitant, care este executorie şi care ordonă plasarea în detenţie, precum şi descrierea legilor aplicabile. Dacă se cere extrădarea pentru urmărirea mai multor infracţiuni, în schimbul mandatului de arestare sau al unui document cu forţă juridică corespunzătoare, va fi suficient un alt document, emis de autorităţile competente ale statului solicitant, care caracterizează acuzaţiile aduse împotriva persoanei a cărei extrădare este solicitată.

Dacă există circumstanţe speciale care justifică ve-

rificarea faptului existenţei temeiurilor rezonabile de a crede că învinuitul a comis infracţiunea pentru care i-a fost înaintată învinuirea, extrădarea va fi acordată numai la prezentarea probelor ce confirmă probabilitatea săvârşirii infracţiunii.

Extrădarea în scopul executării unei sentinţe sau a unei alte pedepse, stabilită de un stat terţ, va fi acordată numai la prezentarea: deciziei executorii de plasare în detenţie şi a unui document din partea statului terţ ce conţine consimţământul statului care a preluat executarea de a o îndeplini.

În mod evident, pentru soluţionarea extrădării sunt necesare doar documente cu forţă juridică corespunzătoare: *mandatul de arest* eliberat în ordinea prevăzută de legislaţia naţională a statului solicitant; *hotărârea instanţei* prin care s-a dispus plasarea în detenţie a persoanei respective, *sentinţa instanţei* prin care persoana a fost condamnată la închisoare.

Hotărârile judecătoreşti menţionate trebuie să fie executorii, adică să fie definitive, sau după caz irevocabile.

Documentele menţionate trebuie să fie însoţite de textul legii penale privitor la fapta care a dat temei de a le adopta, în cazul sentinţei urmează a fi anexat certificat privitor la partea de pedeapsă care nu a fost încă executată.

În cazul în care din sensul tratatului internaţional se cere ca în cadrul soluţionării cererii de extrădare să fie verificat şi faptul existenţei temeiurilor rezonabile de a crede că învinuitul a comis infracţiunea pentru care i-a fost înaintată învinuirea, extrădarea va fi acordată numai la prezentarea probelor ce confirmă probabilitatea săvârşirii infracţiunii.

Dacă extrădarea persoanei este cerută pentru a executa sentinţa unui stat terţ, este necesar a prezenta hotărârea judecătorească definitivă a statului solicitant prin care a fost recunoscută sentinţa statului terţ şi celelalte documente menţionate la alin. (3) art.542 CPP RM [11].

Convenţia europeană de extrădare prevede că părţile contractante se angajează să-şi predea reciproc, potrivit regulilor şi sub condiţiile determinate în convenţie, persoanele care sunt urmărite pentru o infracţiune sau căutate în vederea executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranţă de către autorităţile judiciare ale părţii solicitante [12].

Vor da loc la extrădare faptele pedepsite de legile părţii solicitante şi ale părţii solicitate cu o pedeapsă privativă de libertate sau cu o măsură de siguranţă privativă de libertate de cel puţin un an sau cu o pedeapsă mai severă. Când pe teritoriul părţii solicitante a intervenit o condamnare la o pedeapsă ori când s-a aplicat o măsură de siguranţă, sancţiunea pronunţată va trebui să fie de o durată de cel puţin 4 luni.

Dacă cererea de extrădare vizează mai multe fapte distinctive, pedepsite fiecare de legea părţii solicitante şi a părţii solicitată cu o pedeapsă privativă de libertate sau cu o măsură de siguranţă privativă de libertate, dar dintre care unele nu îndeplinesc condiţia privind durata pedepsei, partea contractantă solicitată va avea facultatea să acorde extrădarea şi pentru acestea din urmă.

De asemenea, orice parte contractantă, a carei legislaţie nu autorizează extrădarea pentru anumite infracţiuni, va putea, în ceea ce o priveşte, să excludă aceste infracţiuni din câmpul de aplicare a convenţiei. Dacă ulterior alte infracţiuni vor fi fost excluse de la extrădare prin legislaţia unei părţi contractante, aceasta va notifica o atare excludere Secretariatului general al Consiliului Europei, care va informa despre aceasta pe ceilalţi semnatari. Această notificare nu va produce efect decât la expirarea unui termen de 3 luni, calculat de la data primirii ei de către Secretarul general.

Poate fi extrădat din Republica Moldova, la cererea unui stat, cetăţeanul străin sau apatridul urmărit penal sau condamnat în acel stat. *Apatridul (din fr. apatride = lipsit de patrie) înseamnă persoana care nu este considerată cetățean al niciunui stat, conform legii naționale a acestuia.*

Drepturile cetăţenilor străini şi ale apatrizilor reprezintă prerogativele acordate de stat ce asigură persoanei condiţii de viaţă adecvate pentru dezvoltarea calităţilor intelectuale şi satisfacerea cerinţelor spirituale şi materiale, inerente fiinţei umane, indiferent de raportul său cu statul în care se află, fiind recunoscute universal, precum şi drepturile care sunt rezervate străinilor în temeiul regimului acordat de statul-gazdă [13].

În acest sens, cetăţenii străini şi apatrizii dispun de astfel de categorii de drepturi şi libertăţi: libertăţi individuale (inviolabilitatea personală, integritatea fizică, libertatea conştiinţei, dreptul la opinie, libertatea religiei, dreptul la viaţă, dreptul de a constitui asociaţii, libertatea circulaţiei, stabilirea domiciliului, egalitatea în faţa legii); drepturi şi libertăţi economice (garantarea proprietăţii şi a dreptului la moştenire, alegerea profesiei, desfăşurarea unei activităţi antreprenoriale); drepturile şi libertăţile social-politice (libertatea de exprimare a opiniilor, libertatea conştiinţei, dreptul la informaţie, libertatea presei, dreptul la petiţionare, secretul corespondenţei).

Cetăţenii străini şi apatrizii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără deosibire de rasă, naţionalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenenţă politică, avere sau de origine socială. Statutul juridic al acestora este stabilit de legislaţia în vigoare şi de acordurile internaţionale la care Republica Moldova este parte, respectiv, beneficiind de drepturi şi libertăţi, fără a leza interesele statului, drepturile şi interesele legitime ale cetăţenilor Republicii Moldova şi ale altor persoane.

Nu pot fi extrădaţi de pe teritoriul Republicii Moldova:

 cetăţenii Republicii Moldova;

Cetăţenia reprezintă legatura politică şi juridică permanentă dintre o persoană fizică şi un stat, care generează şi exprimă plenitudinea drepturilor şi obligaţiilor reciproce dintre acea persoană şi statul al cărui cetăţean este.

Cetăţenia exprimă apartenenţa persoanei la statul respectiv, fiind păstrată şi prelungită oriunde s-ar găsi cetaţeanul.

Un stat nu poate în mod evident să conteste altui stat dreptul de a stabili prin norme proprii regimul juridic al cetaţeniei sale, dar nu poate fi obligat să recunoască sau să accepte consecinţele unor asemenea reguli,

dacă sunt nesocotite principiile sau normele de drept internațional.

 persoanele cărora li s-au acordat dreptul de azil;

Dreptul de azil reprezintă dreptul unui stat suveran de a acorda intrarea și stabilirea pe teritoriul său a unor persoane străine urmărite în țara lor pentru activități politice, științifice, religioase – ce nu sunt în concordanță cu ordinea de drept a statului respectiv. Acesta este denumit de asemenea azil teritorial [14]. Acordarea azilului reprezintă refuzul extrădării. Dreptul de azil este un drept exclusiv al statului și nicidecum al persoanei care îl solicită.

La baza acordării azilului stau, în mod evident, rațiuni de drept umanitar, motiv pentru care acordarea nu este apreciată ca act inamical în relațiile dintre statul care acordă azilul și cel al cărui cetățean este azilantul.

Din punctul de vedere al individului, dreptul de a solicita azil este apreciat ca drept fundamental al omului fiind prevăzut de DUDO (art. 14) [15].

În cadrul ONU, Adunarea Generală a adoptat în anul 1967 Declarația cu privire la azilul teritorial în care se prevede că statele trebuie să respecte acordarea azilului de către alte state, în virtutea suveranității lor, dar el nu trebuie acordat celor care au comis crime contra păcii, de război sau împotriva umanității.

 persoanelor cărora li s-a acordat statutul de refugiat politic;

Refugiat se consideră persoana care, în urma unor evenimente și unor temeri justificate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări; sau care, neavând nicio cetățenie și găsindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită, ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă.

 persoanele străine care se bucură în Republica Moldova de imunitate de jurisdicție, în condițiile și în limitele stabilite în tratatele internaționale;

Imunitatea de jurisdictie este situația în care legea penală nu se aplică în cazul săvârșirii unor infracțiuni de către reprezentanții diplomatici ai statelor străine sau de alte persoane care, în conformitate cu convențiile internaționale, nu sunt supuse jurisdicției penale a Republicii Moldova [16].

Imunitatea de jurisdicție reprezintă o excepție de la principiul teritorialității legii penale, în baza reciprocității, aceasta neaplicându-se anumitor categorii de persoane și de fapte: reprezentanții diplomatici ai statelor străine, membrii armatelor străine aflate în trecere sau staționate pe teritoriul României, infracțiunile comise la bordul navelor și aeronavelor străine aflate în limitele teritoriale românești; infracțiuni comise în sediile misiunilor diplomatice străine.

 persoanele străine citate din străinătate în vedrea audierii ca părți, martori sau experți în fața unei autorități judecătorești sau a unui organ de urmărire penală, în limitele imunităților conferite prin tratat internațional.

Este important ca instanța de judecată din Republica Moldova care decide extrădarea persoanei să examineze chestiunea referitoare la existența în legislația țării solicitante a posibilității condamnării persoanei la pedeapsa capitală. În asemenea situații, dacă nu există garanții suficiente că această persoană nu va fi condamnată la pedeapsa capitală, extrădarea poate fi refuzată. De regulă, persoana a cărei extrădare se cere se arestează pentru a asigura executarea hotărârii de extrădare.

Termenul de arest poate să fie de 18 zile, dar nu trebuie să depășească 45 de zile. În cazul în care în acest termen – 18 zile de la arest – instanța care decide asupra admisibilității arestării nu primește cererea de extrădare cu totalitatea de acte, persoana este pusă în libertate.

Totuși, acest termen poate fi prelungit, dar nu mai mult de 40 de zile. Extrădarea poate fi amânată în situația când persoana este pusă sub învinuire într-un proces de urmărire sau judecare a cauzei, sau a fost condamnată pentru altă infracțiune decât aceea în legătură cu care se cere extrădarea.

Executarea poate fi amânată până la terminarea procesului penal sau până la executarea completă a pedepsei stabilite de instanța națională, ori până la eliberarea definitivă înainte de expirarea termenului pedepsei [17].

Republica Moldova nu-și extrădează propriii cetățeni și persoanele cărora le-a acordat dreptul de azil.

Extrădarea va fi, de asemenea, refuzată dacă:

1) infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova;

2) în privința persoanei respective a fost deja pronunțată de către o instanță națională sau o instanță a unui stat terț o hotărâre judecătorească de condamnare, achitare sau încetare a procesului penal pentru infracțiunea pentru care se cere extrădarea, sau o ordonanță a organului de urmărire penală de încetare a procesului ori în privința acestei fapte se efectuează urmărirea penală de către organele naționale;

3) s-a împlinit termenul de prescripție al tragerii la răspundere penală pentru infracțiunea respectivă, conform legislației naționale, sau a intervenit amnistia;

4) potrivit legii, urmărirea penală poate fi pornită numai la plângerea prealabilă a victimei, însă o asemenea plângere lipsește;

5) infracțiunea pentru care se cere extrădarea persoanei este considerată de legea națională infracțiune politică sau faptă conexă unei asemenea infracțiuni;

6) Procurorul General, ministrul justiției sau instanța care soluționează chestiunea privind extrădarea are motive serioase să creadă că:

a) cererea de extrădare a fost înaintată în scopul de a urmări sau a pedepsi o persoană pentru motive de rasă, religie, sex, naționalitate, origine etnică sau opinii politice;

b) situația acestei persoane riscă să fie agravată;

c) în cazul în care persoana va fi extrădată, ea va fi supusă torturii, tratamentului inuman sau degradant în țara solicitantă;

7) persoanei cerute i-a fost acordat statut de refugiat politic;

8) statul care solicită extrădarea nu asigură reciprocitatea în sfera extrădării.

În cazul în care fapta pentru care se cere extrădarea este pedepsită de legea țării solicitante cu ***pedeapsa***

capitală, extrădarea persoanei poate fi refuzată, dacă partea solicitantă nu va da asigurări, considerate ca suficiente, că pedeapsa capitală nu va fi executată în privinţa persoanei extrădate. În hotărârea de refuz a extrădării urmează a fi motivat unul sau mai multe din temeiurile pentru refuz prevăzute de lege sau de tratatul internaţional în baza căruia se soluţionează cererea de extrădare.

Dacă legea penală a statului solicitant prevede pentru infracţiunea de săvârşirea căreia se solicită extrădarea pedeapsă capitală, statul solicitant urmează să anexeze la cerere documente respective care ar convinge instanţa naţională că o asemenea pedeapsă în privinţa persoanei respective nu va fi aplicată, sau executată, în caz contrar, instanţa naţională va refuza extrădarea pe acest temei [18].

La examinarea cererii de extrădare adresată Republicii Moldova, în sensul posibilului refuz pe lângă condiţiile specificate în CPP art. 546, se va ţine cont şi de următoarele situaţii procesuale:

1. persoana a cărei extrădare este cerută urmează să fie judecată în statul solicitant de către o instanţă extraordinară, instituită pentru un caz particular, precum şi în cazul în care persoana a cărei extrădare se cere ar fi judecată în statul solicitant de o instanţă judecătorească care nu asigură garanţiile fundamentale de procedură şi de protecţie a drepturilor la apărare;

2. fapta penală pentru care se cere extrădarea este o încălcare a disciplinei militare şi nu constituie infracţiune de drept comun;

3. pedeapsa prevăzută pentru infracţiune de legislaţia părţii solicitante este pedeapsă capitală. Prin derogare de la această regulă, extrădarea persoanei poate fi acordată numai în cazul în care statul solicitant dă asigurări, considerate ca suficiente de către Republica Moldova, că pedeapsa capitală nu se va executa, urmând să fie comutată.

Refuzul extrădării persoanei necondamnate din Republica Moldova se decide de Procurorul General, iar în privinţa persoanei condamnate de ministrul Justiţiei.

Refuzul extrădării propriului cetăţean ori a refugiatului politic obligă Republica Moldova, la cererea statului solicitant, să înainteze cauza către autorităţile sale competente, astfel încât să se poată exercita urmărirea penală şi judecata dacă este cazul. În acest scop, statul solicitant urmează să transmită gratuit Procuraturii Generale, în faza de urmărire penală, sau Ministerului Justiţiei, în faza judiciară, cauzele penale, informaţiile şi obiectele privind infracţiunea.

Statul solicitant va fi informat despre rezultatul cererii sale. Dacă extrădarea este cerută de mai multe state fie pentru aceeaşi faptă, sau pentru fapte diferite, Republica Moldova decide extrădarea ţinând cont de toate împrejurările şi în mod deosebit de gravitatea şi de locul săvârşirii infracţiunilor, de data depunerii cererii, de cetăţenia persoanei solicitate, de existenţa reciprocităţii de extrădare în raport cu Republica Moldova şi de posibilitatea unei extrădări ulterioare de către un alt stat solicitant.

Principiul specialităţii reprezintă regula de drept conform căreia persoana extrădată nu va fi urmărită, judecată, deținută în vederea executării unei pedepse sau supusă oricărei alte restricţii a libertăţii sale individuale, pentru orice fapt anterior predării, altul decât cel care a motivat extrădarea. În cazul în care calificarea dată faptei incriminate va fi modificată în cursul procedurii, persoana extrădată nu va fi urmărită sau judecată decât în măsura în care elementele constitutive ale infracţiunii recalificate ar îngădui extrădarea [19].

Extrădarea se acordă numai dacă se garantează următoarele:

1) persoana nu va fi pedepsită în statul solicitant fără consimţământul Republicii Moldova pentru un motiv apărut anterior predării sale, cu excepţia infracţiunii pentru care se acordă extrădarea, şi libertatea ei personală nu va fi limitată, iar ea nu va fi persecutată prin intermediul măsurilor ce pot fi luate şi în absenţa ei;

2) persoana nu va fi predată, transferată sau deportată într-un stat terţ fără consimţământul Republicii Moldova;

3) persoana va putea părăsi teritoriul statului solicitant după încheierea procedurii pentru care a fost acordată extrădarea ei.

Statul solicitant poate renunţa la respectarea regulii specialităţii numai dacă:

- Republica Moldova şi-a dat acordul de a efectua urmărirea penală sau de a pune în executare o sentinţă ori o altă sancţiune în privinţa unei infracţiuni facultative sau de a preda, transfera sau deporta într-un alt stat;
- persoana nu a părăsit teritoriul statului solicitant timp de 45 de zile de la încheierea procedurii pentru care a fost acordată extrădarea ei, deşi a avut posibilitatea şi dreptul să o facă;
- persoana, după părăsirea teritoriului statului solicitant, s-a reîntors sau a fost trimisă înapoi de către un stat terţ;
- se acordă extrădarea simplificată.

Regula specialităţii reprezintă nişte garanţii stricte care urmează a fi asigurate persoanei extrădate de către statul solicitant împotriva unor învinuiri sau pedepse, altele decât cele care au fost indicate în cererea de extrădare şi acceptate de către instanţa statului solicitat care a soluţionat această cerere.

Astfel, persoana care a fost extrădată de un stat străin instanţei naţionale nu poate fi trasă la răspundere penală şi condamnată, precum şi transmisă unui stat terţ spre pedepsire, pentru infracţiunea săvârşită de ea până la extrădare, pentru care ea nu a fost extrădată, dacă în privinţa acestei cauze lipseşte consimţământul statului străin care a extrădat-o.

Garanţiile persoanei urmează a fi asigurate de către instanţa care va judeca cauza din statul solicitant, iar Ministerului Justiţiei îi revine funcţia de a verifica respectarea acestor garanţii în urma solicitării şi primirii sentinţei adoptate de către instanţa din statul solicitant.

Statul solicitant poate renunţa la respectarea regulii specialităţii în cazuri anume:

a) când instanţa naţională care a soluţionat cererea de extrădare a admis cererea suplimentară prin care s-a solicitat acordul la urmărire sau judecarea persoanei în baza altor infracţiuni ori la executarea altei pedepse decât cele care au fost obiectul extrădării iniţiale, dacă persoana nu a părăsit în termen de 40 de zile ţara în care a fost extrădată după încheierea procedurii pentru care

a fost extrădată deşi a avut posibilitatea reală şi dreptul să plece din această ţară;

b) dacă persoana, după părăsirea teritoriului statului solicitant, s-a reîntors sau a fost trimisă înapoi de către un stat terţ;

c) dacă extrădarea a fost acordată prin procedura simplificată;

d) precum şi în cazul în care persoana extrădată a săvârşit infracţiune în statul solicitant după extrădarea sa.

Procedura extrădării din Republica Moldova. Cetăţeanul străin sau apatridul care este urmărit penal sau care a fost condamnat într-un stat străin pentru săvârşirea unei fapte pasibile de pedeapsă în acel stat poate fi extrădat acestui stat străin la cererea autorităţilor competente, în scopul urmăririi sau executării sentinţei pronunţate pentru fapta comisă sau pronunţării unei noi sentinţe.

Cetăţeanul străin sau apatridul care a fost condamnat într-un stat străin pentru comiterea unei fapte pasibile de pedeapsă în acel stat poate fi extrădat statului străin, care a preluat executarea, la cererea autorităţilor competente ale statului, în scopul executării sentinţei pronunţate pentru fapta comisă sau pentru pronunţarea unei noi sentinţe.

Extrădarea în scopul urmăririi penale se acordă numai dacă fapta este pasibilă de pedeapsă conform legislaţiei Republicii Moldova şi pedeapsa maximă este de cel puţin un an de închisoare sau dacă, după o inversare similară a lucrurilor, fapta ar fi, potrivit legislaţiei Republicii Moldova, pasibilă de o asemenea pedeapsă.

Extrădarea urmează a fi acordată în cazul în care termenul de detenţie care urmează a fi executat sau cumulul termenelor de detenţie care urmează a fi executate este de cel puţin 6 luni, dacă tratatul internaţional nu prevede altfel.

Dacă extrădarea unei persoane este cerută în concurs de către mai multe state, fie pentru aceeaşi faptă, fie pentru fapte diferite, Republica Moldova va decide extrădarea ţinând cont de toate circumstanţele, inclusiv de gravitatea şi locul săvârşirii infracţiunilor, de datele respective din cereri, de cetăţenia persoanei solicitate şi de posibilitatea unei extrădări ulterioare altui stat.

Dacă Procurorul General sau, după caz, ministrul Justiţiei consideră că persoana solicitată de statul străin sau instanţa internaţională nu poate fi extrădată, refuză extrădarea prin hotărâre motivată, iar în cazul în care consideră că persoana poate fi extrădată, el face un demers în judecătoria în raza teritorială a căreia se află Ministerul Justiţiei, la care se anexează cererea şi documentele statului solicitant.

Instanţa soluţionează demersul de extrădare cu participarea procurorului, a persoanei a cărei extrădare se cere şi a apărătorului acesteia. În cazul când persoana pentru care este solicitată extrădarea nu are apărător ales, ea este asigurată de un avocat care acordă asistenţă juridică garantată de stat. Demersul de extrădare în privinţa persoanei arestate se soluţionează de urgenţă şi cu prioritate. Încheierea instanţei de judecată devenită definitivă se expediază Procurorului General sau ministrului Justiţiei pentru executare sau pentru informarea statului solicitant.

Cererea de extrădare a unei persoane poate fi adresată instanţei competente din Republica Moldova atât de către statul care exercită urmărirea penală sau a adoptat sentinţă în privinţa acestei persoane pentru infracţiune săvârşită pe teritoriul său, cât şi de statul care a preluat fie urmărirea penală şi judecarea cauzei ori executarea pedepsei în privinţa acestei persoane.

La soluţionarea cererii de extrădare, instanţa naţională urmează să verifice toate condiţiile de extrădare de formă şi conţinut, prevăzute de legea naţională şi de tratatele internaţionale respective.

În cazul în care extrădarea unei persoane este cerută în concurs de către mai multe state, fie pentru aceeaşi faptă, fie pentru fapte diferite, instanţa naţională va decide extrădarea ţinând cont de toate circumstanţele, inclusiv de gravitatea şi locul săvârşirii infracţiunilor, de datele respective din cereri, de cetăţenia persoanei solicitate şi de posibilitatea unei extrădări ulterioare altui stat, precum şi de condiţiile pe această chestiune prevăzute în tratatul internaţional în baza căruia se solicită extrădarea [20].

Dacă Procurorul General sau, după caz, ministrul Justiţiei va considera că există circumstanţe care împiedică extrădarea persoanei solicitate de statul străin sau instanţa internaţională, ei refuză extrădarea prin hotărâre motivată. În cazul în care Procurorul General sau ministrul Justiţiei consideră că persoana poate fi extrădată, ei vor face un demers în judecătoria în raza teritorială a căreia se află Ministerul Justiţiei, la care se va examina cererea şi documentele statului solicitant.

Astfel orice caz de admitere a cererii de extrădare trebuie să fie soluţionat de către instanţa de judecată, fiindu-i asigurate acestei persoane toate drepturile procesuale garantate de prezentul CPP, care se aplică în modul corespunzător şi de către tratatele internaţionale la care Republica Moldova este parte şi în baza cărora se solicită extrădarea persoanei.

Cererea de extrădare se examinează de către instanţă în baza demersului cu participarea procurorului, a persoanei a cărei extrădare se cere, a apărătorului acesteia şi a reprezentantului lui legal. În cazul când persoana pentru care este solicitată extrădarea nu are apărător ales, ea este asigurată cu apărător din oficiu. Demersul de extrădare în privinţa persoanei arestate se soluţionează de urgenţă şi cu prioritate.

Cererea de extrădare se soluţionează prin încheiere. Încheierea judecătorească urmează a fi motivată, făcându-se menţiune la toate condiţiile pentru extrădare care au fost verificate de către instanţă. Încheierea instanţei poate fi atacată de către părţi cu recurs în instanţa judecătorească ierarhic superioară şi recursul se judecă în modul corespunzător. Încheierea instanţei de judecată devenită definitivă se expediază Procurorului General sau ministrului Justiţiei pentru executare sau pentru informarea statului solicitant.

Decizia privind extrădarea din Republica Moldova se ia de către instanţa judecătorească competentă. Dacă Procurorul general sau ministrul Justiţiei consideră că cererea de extrădare a statului străin sau a instanţei internaţionale întruneşte toate condiţiile de admisibilitate şi nu există impedimente pentru extrădarea persoanei, înaintează în instanţa judecătorească

un demers, la care se anexează cererea şi actele însoţitoare ale părţii solicitante.

Încheierea judecătorului de instrucţie, devenită definitivă, se expediază Procuraturii Generale sau Ministerului Justiţiei spre executare sau informare a statului solicitant. Procuratura Generală sau după caz, Ministerul Justiţiei va comunica autorităţii centrale a statului solicitant soluţia dispusă privind admisibilitatea cererii de extrădare, sau a cererii de arest provizoriu în vederea extrădării, pronunţate de instanţa de judecată competentă.

Autorităţilor centrale ale statului solicitant li se poate permite, la cerere, să asiste, prin intermediul unui reprezentant desemnat în acest scop, la examinarea în instanţa judecătorească a demersului de extrădare din Republica Moldova, instanţa de judecată fiind în drept să acorde o asemenea permisiune.

Arestarea persoanei în vederea extrădării. După primirea cererii de extrădare, Procuratura Generală sau, după caz, Ministerul Justiţiei va lua neîntârziat măsuri, pentru arestarea persoanei a cărei extrădare se cere, conform normelor CPP. Reprezentanţii care care au efectuat reţinerea sub conducerea procurorului competent vor proceda, în termen de 72 de ore de la primirea cererii de extrădare şi a actelor anexate, la identificarea persoanei a cărei extrădare se cere, căreia îi înmânează mandatul de arestare, precum şi celelalte acte transmise de autorităţile statului solicitant.

După identificare, de îndată urmează a fi sesizată instanţa judecătorească din raza teritorială a Ministerului Justiţiei pentru a se decide asupra măsurii arestului provizoriu în vederea extrădării persoanei a cărei extrădare se cere şi continuării procedurii judiciare de soluţionare a cererii de extrădare. Demersul de arest va fi depus în numele Procurorului General [21].

În caz de urgenţă, persoana a cărei extrădare se cere poate fi arestată în baza unui mandat de arestare pe un termen de 18 zile, însă acest termen în orice caz nu va depăşi 45 de zile, şi până la primirea cererii de extrădare, dacă statul străin sau instanţa internaţională au solicitat arestarea şi dacă solicitarea conţine date despre mandatul de arestare ori despre hotărârea definitivă adoptată în privinţa acestei persoane şi asigurarea că cererea de extrădare va fi expediată ulterior. În solicitare se va arăta infracţiunea pentru care se va cere extrădarea, data şi locul unde a fost comisă infracţiunea, precum şi, în măsura posibilităţii, semnele caracteristice ale persoanei căutate.

Solicitarea arestării poate fi făcută prin poştă, telegraf, fax sau prin orice alt mijloc care lasă urmă scrisă. Autoritatea solicitantă va fi informată în cel mai scurt timp despre cursul dat solicitării sale.

Persoana arestată în condiţiile alin.(2) art.547 CPP urmează să fie pusă în libertate dacă, în termen de 18 zile de la arestare, instanţa care decide asupra admisibilităţii arestării persoanei nu va primi cererea de extrădare şi documentele respective.

Acest termen poate fi prelungit la solicitarea statului străin sau a instanţei internaţionale, dar în nici un caz nu poate să depăşească 30 de zile de la arestare. Cu toate acestea, punerea în libertate provizorie este oricând posibilă, cu condiţia că în privinţa persoanei solicitate pot fi luate alte măsuri în vederea evitării sustragerii ei de la urmărire.

Decizia cu privire la admisibilitatea extrădării trebuie să fie motivată. Procurorului General, persoanei a cărei extrădare se cere şi apărătorului acesteia li se expediază câte o copie de pe decizia respectivă.

Punerea în libertate a persoanei arestate în condiţiile prezentului articol nu împiedică o nouă arestare şi extrădare dacă cererea de extrădare va fi primită ulterior.

Pentru ca persoana în privinţa căreia se cere extrădarea să fie la îndemâna statului solicitat pentru a putea fi predată în caz de admitere a cererii ea poate fi arestată.

Persoana poate fi arestată întru executarea unui mandat de arestare anexat la cererea de extrădare. Mandatul de arestare poate fi emis doar de către statul solicitant, iar statul solicitat va lua măsuri pentru executarea acestuia.

După primirea cererii de extrădare, Procurorul General sau, după caz, ministrul Justiţiei va lua neîntârziat măsuri, pentru arestarea persoanei a cărei extrădare se cere.

În caz de urgenţă, când persoana a fost anunţată în căutare şi a fost constatată pe teritoriul Republicii Moldova, la solicitarea statului care a anunţat-o în căutare ea poate fi arestată în baza unui mandat de arestare pe un termen de până la 15 zile, până la primirea cererii de extrădare, dacă statul străin sau instanţa internaţională au solicitat arestarea şi solicitarea conţine date despre prezenţa unui mandat legal de arestare ori despre hotărârea definitivă adoptată în privinţa acestei persoane, asigurarea că cererea de extrădare va fi expediată ulterior, precum şi menţiune despre infracţiunea care dă temei pentru extrădare, date despre persoana în cauză şi semnele ei caracteristice.

Solicitarea arestării poate fi făcută prin poştă, telegraf, telex, fax sau prin orice alt mijloc care lasă urmă scrisă. Dacă în termenul de 18 zile cererea cu documentele necesare nu au parvenit, dar este o cerere suplimentară de a menţine persoana în stare de arest cu motivarea neprezentării cererii de extrădare sau pentru a prezenta o cerere suplimentară, instanţa naţională poate decide prelungirea deţinerii persoanei în cauză în stare de arest dar nu mai târziu de 40 de zile, condiţii prevăzute de tratatele internaţionale privind extrădarea. Despre acţiunile organelor respective şi ale instanţei naţionale privitor la solicitarea înaintată, autoritatea solicitantă va fi informată în cel mai scurt timp.

Persoana arestată în condiţiile prezentului articol beneficiază de toate drepturile prevăzute de CPP, care se aplică în mod corespunzător. Astfel, persoana arestată trebuie asigurată cu un avocat care acordă asistenţă juridică garantată de stat, dacă nu are un apărător ales, cu interpret, trebuie să fie adusă în faţa judecătorului de instrucţie în cel mult 72 de ore pentru ca acesta să verifice dacă este o asemenea solicitare, dacă nu sunt temeiuri de a refuza extrădarea imediat, dacă nu sunt temeiuri pentru a pune persoana în libertate provizoriu, dacă pot fi luate alte măsuri în privinţa ei în vederea evitării sustragerii ei de la soluţionarea cererii de extrădare.

Dacă în aceste 40 de zile nu au parvenit documen-

tele respective care ar confirma necesitatea deţinerii persoanei în stare de arest, aceasta este eliberată însă ulterior poate din nou fi arestată dacă a parvenit ulterior cererea de extrădare şi documentele respective [22].

Iniţial, instanţa judecătorească asigură luarea unei declaraţii de la persoana a cărei extrădare se cere şi care va fi asistată gratuit de un interpret şi de un avocat care acordă asistenţă juridică garantată de stat dacă nu există un avocat ales. Prezenţa procurorului este obligatorie. Procedura este publică dacă persoana a cărei extrădare se cere sau procurorul nu se opun sau dacă interesele justiţiei o cer, este orală şi are caracter de contradictorialitate.

Persoana a cărei extrădare se cere sau procurorul poate cere instanţei judecătoreşti un termen suplimentar, care nu va depăşi 8 zile, pentru motive justificate. Procurorul este obligat să contribuie la prezentarea datelor şi actelor necesare pentru a se stabili dacă sunt îndeplinite condiţiile extrădării şi să dispună ridicarea şi depunerea la instanţa judecătorească a obiectelor specificate în art. 12 din legea privind asistenţa juridică internaţională în materie penală. După interogatoriu persoana a cărei extrădare se cere poate să opteze fie pentru extrădare voluntară fie pentru continuarea procedurii în caz de opunere la extrădare.

Extrădarea simplificată. *Cu consimţământul persoanei, extrădarea căreia se solicită în baza unui mandat de arestare, cererea de extrădare poate fi soluţionată printr-o procedură simplificată. Persoana poate da consimţământul în şedinţă de judecată, după ce i s-au explicat toate drepturile procesuale de către judecătorul de instrucţie, inclusiv dreptul de a examina cererea de extrădare în procedură deplină şi în ce constă procedură deplină, precum şi explicaţii asupra procedurii simplificate de extrădare.*

Despre explicarea drepturilor menţionate şi *despre renunţarea persoanei la regula specialităţii* se consemnează în procesul-verbal al şedinţei. Renunţarea poate fi făcută de către persoana respectivă doar în prezenţa apărătorului şi după consultarea chestiunii în cauză cu acesta.

Consimţământul persoanei de renunţare la regula specialităţii nu poate fi revocat de către persoana în cauză după ce a fost confirmat de către instanţă.

Consimţământul dat nu poate fi revocat odată ce a fost confirmat de către instanţa de judecată. Consimţământul persoanei solicitate se face în prezenţa apărătorului după ce judecătorul de instrucţie a examinat datele de identificare ale acestei persoane, informând-o despre dreptul ei la o procedură deplină prevăzută de CPP RM.

Persoana a cărei extrădare se cere are dreptul să declare în faţa instanţei judecătoreşti că renunţă la beneficiile pe care i le poate conferi legea de a se apăra împotriva cererii de extrădare şi că îşi dă consimţământul să fie extrădată şi predată autorităţilor competente ale statului solicitant.

Declaraţia este consemnată într-un proces-verbal, semnat de preşedintele completului de judecată, grefier, persoana a cărei extrădare se cere, de avocatul ei şi de interpret. După ce constată că persoana a cărei extrădare se cere este pe deplin conştientă de consecinţele opţiunii sale, instanţa judecătorească, luând în considerare şi concluziile procurorului, examinează existenţa vreunui impediment care ar exclude extrădarea.

După examinarea cererii de extrădare, a materialului probator şi a concluziilor prezentate de partea a cărei extrădare se cere şi de procuror instanţa judecătorească dispune:

- în cazul concursului de cereri, conexarea dosarelor, chiar dacă se referă la fapte diferite;
- în cazul necesităţii de a primi informaţii suplimentare de la statul solicitant, amânarea cererii de extrădare pentru un termen de 2 luni, cu posibilitatea remiterii cererii, şi acordarea unui ultim termen de 2 luni;
- constată prin încheiere, dacă sunt sau nu întrunite condiţiile extrădării.

Instanţa judecătorească nu este competentă să se pronunţe asupra temeiniciei urmăririi penale sau condamnării pentru care autoritatea centrală străină cere extrădarea, nici asupra oportunităţii extrădării. În cazul în care constată că sunt îndeplinite condiţiile de extrădare, instanţa judecătorească hotărăşte admiterea cererii de extrădare, dispunând totodată, menţinerea stării de arest provizoriu în vederea extrădării, până la predarea persoanei extrădate.

Hotărârea prin care s-a dispus extrădarea se redactează în cel mult 5 zile de la data pronunţării. În cazul extrădării temporare sau sub condiţie, instanţa judecătorească va menţiona în dispozitivul încheierii condiţiile prevăzute pentru astfel de cazuri.

În cazul admiterii cererii de extrădare, dacă se remit şi obiecte se va face menţiune despre aceasta în cuprinsul încheierii, anexându-se eventual un borderou.

Dacă instanţa judecătorească constată că nu sunt îndeplinite condiţiile pentru extrădare, respinge cererea şi dispune punerea în libertate a persoanei a cărei extrădare se cere. Hotărârea se redactează în 24 de ore de la pronunţare şi este transmisă Procurorului General sau ministrului Justiţiei.

În termen de 10 zile de la pronunţare, hotărârea judecătorească asupra extrădării poate fi atacată cu recurs la Curtea de Apel Chişinău de către Procurorul General, precum şi de către persoana a cărei extrădare se cere. Recursul declarat împotriva hotărârii judecătoreşti prin care s-a respins cererea de extrădare este suspensiv de executare.

Recursul declarat împotriva hotărârii judecătoreşti prin care s-a dispus extrădarea este suspensiv de executare, cu excepţia dispoziţiilor referitoare la starea de arest provizoriu în vederea predării.

Dispoziţiile enunţate *supra* se aplică în modul corespunzător şi în cazurile în care instanţa judecătorească se pronunţă cu privire la amânarea extrădării, admiterea sub condiţie a extrădării, consimţământul extinderii obiectului extrădării, reextrădarea către un stat terţ.

Dacă persoana, a cărei extrădare se cere, în Republica Moldova este pusă sub învinuire într-un proces în curs de urmărire penală sau de judecare a cauzei, ori dacă a fost condamnată pentru o altă infracţiune decât aceea în legătură cu care se cere extrădarea, executarea extrădării poate fi amânată până la terminarea procesului penal sau până la executarea

completă a pedepsei stabilite de instanţa naţională ori până la eliberarea definitivă înainte de expirarea termenului pedepsei.

Dacă amânarea extrădării ar putea atrage împlinirea termenului de prescripţie a cauzei penale sau ar putea aduce prejudicii serioase pentru constatarea faptelor, persoana poate fi extrădată temporar, pe baza unei cereri motivate, în condiţii ce vor fi determinate de comun acord cu partea solicitantă.

Persoana extrădată temporar urmează să fie retrocedată imediat după efectuarea acţiunilor procesuale pentru care a fost extrădată.

În conformitate cu principiul priorităţii instanţei naţionale asupra justiţiabililor săi, în cazul în care persoana, a cărei extrădare se cere, în Republica Moldova este pusă sub învinuire într-un proces în curs de urmărire penală sau de judecare a cauzei, ori dacă a fost condamnată pentru o altă infracţiune decât aceea în legătură cu care se cere extrădarea, executarea extrădării poate fi amânată până la terminarea procesului penal sau până la executarea completă a pedepsei stabilite de instanţa naţională ori până la eliberarea definitivă înainte de expirarea termenului pedepsei.

Totodată, la soluţionarea cererii de extrădare, instanţa urmează să verifice dacă amânarea extrădării nu va atrage după sine împlinirea termenului de prescripţie a cauzei penale pentru infracţiunea la care se solicită extrădarea sau dacă amânarea extrădării nu va putea aduce prejudiciu serios la constatarea faptelor. Dacă în baza unei cereri motivate se constată asemenea situaţii, instanţa va decide extrădarea temporară a persoanei, în condiţii ce vor fi determinate de comun acord cu partea solicitantă.

În aşa caz, instanţa va condiţiona extrădarea cu indicarea unui anumit termen sau pentru efectuarea anumitor acţiuni procesuale. După efectuarea acestor acţiuni, persoana extrădată temporar urmează să fie retrocedată instanţei statului naţional.

În cazul în care extrădarea persoanei este acceptată de către instanţa judecătorească, după intrarea în vigoare a hotărârii acesteia, Procurorul General sau, după caz, ministrul Justiţiei informează statul solicitant sau instanţa internaţională despre locul şi data predăriiextrădatului, precum şi asupra duratei detenţiei executate în legătură cu extrădarea.

Dacă partea solicitantă nu ia în primire persoana extrădată la data fixată pentru predareşi dacă nu s-a solicitat o amânare a extrădării, persoana poate fi pusă în libertate la expirareatermenului de 15 zile de la această dată şi, în orice caz, va fi pusă în libertate la expirareatermenului de 30 de zile, calculat de la data stabilită pentru predare, dacă tratatul bilateral nuprevede condiţii mai benefice pentru această persoană.

Extrădarea persoanei pentru aceeaşi faptă după expirarea termenelor menţionate înprezentul articol poate fi refuzată. După intrarea în vigoare a încheierii privind admiterea cererii de extrădare, Procurorul General sau, după caz, ministrul Justiţiei urmează să informeze partea solicitantă despre locul şi data predării persoanei extrădate, precum şi despre durata deţinerii persoanei în stare de arest în legătură cu extrădare.

Dacă partea solicitantă nu preia persoana extrădată la data fixată pentru predare şi dacă nu a solicitat o amânare a extrădării, instanţa va dispune eliberarea persoanei la expirarea termenului de 15 zile de la această dată, iar în caz că a parvenit cerere de amânare a predării persoanei, şi totuşi nu a fost preluată persoana, ea va fi pusă în libertate la expirarea termenului de 30 de zile, calculat de la data stabilită pentru predare, dacă tratatul bilateral nu prevede condiţii mai benefice pentru această persoană. O nouă cerere de extrădare a aceleiaşi persoane şi pentru aceeaşi faptă din partea statului solicitant urmează a fi refuzată.

În caz de forţă majoră care împiedică predarea sau primirea persoanei extrădate, statul interesat va informa despre aceasta celălalt stat. Ambele state se vor pune de acord asupra unei noi date de predare.

Predarea amânată presupune că existenţa unui proces penal în Republica Moldova.

Împotriva persoanei a cărei extrădare se cere sau faptul că această persoană execută o pedeapsă privativă de libertate nu împiedică extrădarea, în aceste cazuri predarea extrădatului poate fi amânată. În caz de amânare, extrădarea poate deveni efectivă numai după ce procesul penal a luat sfârşit, iar în caz de condamnare la o pedeapsă privativă de libertate, numai după acesta a fost executată sau considerată ca executată.

Predarea persoanei extrădate poate fi amânată şi, atunci când în baza unei expertize medicale se constată că suferă de o boală care i-ar putea pune viaţa în pericol.

În cazul amânării predării persoanei a cărei extrădare a fost aprobată, instanţa judecătorească emite un mandat de arest provizoriu în vederea extrădării. În cazul în care asupra persoanei extrădate, în momentul admiterii cererii de extrădare, se răsfrâng prevederile unui mandat de arest preventiv sau de executare a pedepsei închisorii emis de organele de drept competente ale Republicii Moldova, mandatul de arest provizoriu în vederea extrădării intră în vigoare la data încetării motivelor care au justificat amânarea.

Persoana extrădată poate fi predată temporar în cazul în care statul solicitant face dovada faptului că amânarea predării ar provoca un prejudiciu grav, cum ar fi împlinirea prescripţiei, cu condiţia că această predare să nu dăuneze desfăşurării procesului penal în curs în Republica Moldova şi ca statul solicitant să dea asigurări că, odată îndeplinite actele procesuale pentru care a fost acordată extrădarea, va remite persoana extrădată.

Predarea temporară se aprobă prin încheiere a instanţei judecătoreşti care a judecat în primă instanţă cererea de extrădare. Dacă persoana predată temporar execută o pedeapsă sau o măsură preventivă, executarea se consideră suspendată de la data la care persoana a fost predată autorităţilor competente ale statului solicitant şi până la data la care este retrimisă autorităţilor Republicii Moldova.

Tranzitul pe teritoriul Republicii Moldova al unei persoane extrădate care nu este cetăţean al Republicii Moldova poate fi acordat în cazul unei infracţiuni ce permite extrădarea conform legislaţiei Republicii Moldova şi cu condiţia respectării ordinii publice.

Tranzitul este acordat la cererea statului interesat, formulată şi transmisă conform dispoziţiilor prevăzute la art. 50 al prezentei legi, la care se anexează cel puţin

mandatul de arest preventiv sau mandatul de executare a pedepsei închisorii care a justificat acordarea extrădării.

Cererea de tranzit este soluţionată de Procurorul General sau, după caz, de ministrul Justiţiei. Decizia Procurorului General sau a ministrului Justiţiei este comunicată imediat Ministerului Afacerilor Interne pentru organizarea tranzitului persoanei extrădate, precum şi statului solicitant.

În cazul tranzitului aerian, când nu este prevăzută o aterizare pe teritoriul Republicii Moldova, este suficientă o notificare transmisă de autoritatea competentă a statului solicitant Ministerului Justiţiei. În caz de aterizare forţată, această notificare va produce efectele cererii de arest provizoriu în vederea extrădării, iar statul solicitant va adresa de îndată o cerere formală de tranzit. Extrădatul în tranzit rămâne în stare de arest provizoriu în perioada şederii sale pe teritoriul Republicii Moldova.

La cererea părţii solicitante, în modul prevăzut pot fi reţinute şi transmise, în măsura permisă de legislaţia naţională:

1) obiectele care pot avea importanţă ca probe în cauza penală pentru care a fost cerută extrădarea; precum şi

2) venitul care a provenit din infracţiunea pentru care se cere extrădarea şi obiectele care se aflau în posesia persoanei, la momentul arestării, sau au fost descoperite ulterior.

Obiectele şi venitul menţionate mai sus pot fi transmise chiar şi în cazul în care extrădarea nu poate avea loc din cauza decesului persoanei sau a sustragerii ei de la judecată.

Dacă obiectele cerute sunt necesare ca probe într-o altă cauză în procesul penal naţional, transmiterea lor poate fi amânată până la terminarea procesului în cauză sau acestea pot fi predate temporar, cu condiţia de a fi restituite.

Drepturile asupra acestor obiecte sau valori sunt rezervate Republicii Moldova şi ele vor fi transmise părţii solicitante, cu condiţia terminării procesului penal cât mai curând posibil şi fără cheltuieli, fiind apoi restituite. Orice stat poate solicita de la un alt stat transmiterea anumitor obiecte sau documente, care au importanţă pentru soluţionarea legală a unei cauze penale, în baza unui tratat internaţional la care sunt parte ambele state sau în bază de reciprocitate.

La cererea părţii solicitante instanţa poate dispune fie concomitent cu extrădarea, fie ulterior acesteia, ridicarea şi transmiterea către statul solicitant:

a) obiectele care pot avea importanţă ca probe în cauza penală pentru care a fost cerută extrădarea persoanei;

b) valorile care au provenit din infracţiune pentru care se cere extrădarea şi care au fost descoperite fie până la extrădare fie ulterior extrădării. Art. 78 din Convenţia CSI enumeră ca obiecte mijloacele de săvârşire a infracţiunii, obiectele, dobândite în urma săvârşirii infracţiunii sau primite în calitate de recompensă pentru aceasta, sau obiectele pe care infractorul le-a primit în schimbul celor dobândite pe această cale.

Aceste obiecte şi valori pot fi transmise chiar şi în cazul în care extrădarea persoanei nu poate avea loc din cauza decesului sau a sustragerii de la judecată.

Dacă obiectele cerute sunt necesare ca probe într-o altă cauza în care sunt competente şi organele de urmărire penală sau instanţelor naţionale, transmiterea lor poate fi amânată până la soluţionarea definitivă a cauzei sau pot fi predate temporar cu condiţia de a fi restituite.

Drepturile asupra obiectelor sau valorilor transferate altui stat se păstrează după Republica Moldova şi urmează a fi transmise părţii solicitante cu condiţia terminării procesului cât mai curând posibil şi fără cheltuieli, fiind apoi restituite gratuit în Republica Moldova.

Solicitarea extrădării de către Republica Moldova. *Extrădarea unei persoane împotriva căreia instanţa judecătorească a Republicii Moldova a emis un mandat de arest preventiv sau un mandat de executare a pedepsei închisorii sau căreia i s-a aplicat o măsură de siguranţă va fi solicitată statului străin pe al cărui teritoriu persoana a fost localizată.*

Cererea de extrădare se face în temeiul tratatului internaţional la care Republica Moldova şi statul solicitat sunt părţi sau în temeiul obligaţiilor scrise în condiţii de reciprocitate. În cazul în care nu a fost încheiat un tratat internaţional cu statul solicitat, înaintarea cererii de extrădare se soluționează pe cale diplomatică. Competenţa de soluţionare a înaintării către autorităţile statului solicitat a cererii de extrădare a unei persoane necondamnate o are Procurorul General.

În privinţa unei persoane condamnate, competenţa de înaintare a cererii de extrădare o soluţionează ministrul Justiţiei.

În privinţa persoanei condamnate care a evadat din locul de detenţie situat pe teritoriul Republicii Moldova, în cazul în care, pentru evadare, a fost pornită urmărirea penală, Procuratura Generală va solicita extrădarea atât pentru tragere la răspundere penală, cât şi pentru executare.

În cazul în care urmărirea penală nu este pornită, Ministerul Justiţiei va cere extrădarea în vederea executării părţii neexecutate din pedeapsă.

Cererea de extrădare se prezintă, de către organele care au iniţiat procedura de extrădare, Procuraturii Generale, sau după caz, Ministerului Justiţiei în două exemplare, unul în limba de stat a Republicii Moldova, altul cu traducere în limba statului solicitat sau în orice altă limbă, potrivit prevederilor sau rezervelor formulate la tratatul internaţional aplicabil.

În caz de urgenţă, dacă sunt îndeplinite condiţiile pentru a solicita extrădarea, organele competente ale Republicii Moldova pot solicita, înainte de formularea unei cereri formale de extrădare, arest provizoriu în vederea extrădării persoanei date în urmărire internaţională în baza unui mandat de arest preventiv sau de executare a pedepsei închisorii emis de instanţa judecătorească competentă.

Cererea de arest provizoriu în vederea extrădării este formulată de autoritatea emitentă a mandatului de arest preventiv sau de executare a pedepsei închisorii şi se trimite direct Procuraturii Generale sau Ministerului Justiţiei, sau prin intermediul Biroului Naţional Central Interpol în Republica Moldova care are obligaţia de a o

difuza pe canalele Organizaţiei Internaţional a Poliţiei Criminale. Persoana extrădată adusă în Republica Moldova va fi predată de urgenţă administraţiei penitenciare sau organului competent.

Dacă a fost condamnată în lipsa ei, persoana extrădată va fi rejudecată, la cerere, cu respectarea drepturilor prevăzute de legislaţia procesual-penală.

Dacă, prin hotărâre judecătorească, persoana extrădată a fost condamnată pentru săvârşirea mai multor infracţiuni, fiind dispus cumulul de pedepse, iar statul solicitat a acceptat extrădarea numai pentru o singură infracţiune, sau pentru mai puţine din cele cumulate, Ministerul Justiţiei adresează instanţei judecătoreşti emitente a hotărârii de condamnare solicitarea de-a disjunge pedepsele stabilite prin hotărârea judecătorească iniţială şi de a dispune asupra modului de executare a pedepselor în vederea respectării regulii specialităţii.

Dacă statul solicitat suspendă examinarea cererii de extrădare, organul naţional care a iniţiat procedura de extrădare va fi informat de autorităţile centrale şi după expirarea termenului de suspendare, va înainta repetat materialele necesare extrădării.

În cazul în care statul solicitat refuză extrădarea solicitată, Republica Moldova va cere transmiterea procedurilor penale sau recunoaşterea sau executarea hotărârii judecătoreşti în conformitate cu prezenta lege. Cheltuielile de tranzit le suportă statul solicitant.

În încheiere, putem adăuga că extrădarea este procedura menită să ducă la o scădere a fenomenului infracţionalităţii, şi anume, al caracterului ei internaţional, fiind de mare ajutor în practica de drept a statelor.

Concluzii şi recomandări. Urmărirea judiciară a infractorilor necesită o analiză atentă, înainte ca numărul celor care se sustrag tragerii la răspundere penală sau executării pedepselor să atingă proporţii alarmante, respectiv să devină un fenomen. De aceea, angajarea eforturilor tuturor organismelor şi autorităţilor cu atribuţii în aplicarea legii trebuie să constituie prima măsură pentru a stopa şi chiar diminua această tendinţă de creştere a numărului de infractori urmăriţi, cu consecinţe imprevizibile. Astfel de cazuri sunt strâns legate de producerea unor pagube însemnate atât persoanelor fizice, cât şi unor societăţi private, dar mai ales economiilor naţionale ale statelor.

Apreciem că organele judiciare de aplicare a legii şi înfăptuire a actului de justiţie trebuie să acţioneze şi în direcţia găsirii unor soluţii sau modalităţi prin care să-i determine pe condamnaţi să nu mai fugă ori să părăsească ţara cu puţin timp înainte de pronunţarea sentinţei definitive, respectiv să le acorde unele circumstanţe (facilităţi) celor care se prezintă de bunăvoie să execute pedeapsa (exemplu – reducerea unui procent din pedeapsa pronunţată etc.).

Sarcina poliţiei este de a pune în executare, cu operativitate, toate hotărârile penale emise de organele judiciare şi a investiga în mod judicios toate cazurile de infractori care se sustrag aducerii la îndeplinire a acestora. În cazurile în care poliţia nu a reacţionat imediat, opinia publică, mass-media a acuzat instituţia de lipsă de reacţie sau ineficienţă. Dar oare este vina ori responsabilitatea poliţiei (sau numai a poliţiei) că persoanele respective părăsesc teritoriul naţional înainte de pronunţarea unei hotărâri definitive de condamnare, fără ca poliţia să aibă la îndemână un instrument legal care să împiedice această fugă.

Propuneri

1. Modificarea Codului penal, prin introducerea unei circumstanţe agravante privitoare la sustragerea de la urmărire sau judecată a persoanelor date în urmărire, în contextul în care urmărirea judiciară a persoanelor conduce la derularea unor activităţi complexe ce determină costuri financiare, logistice, de resurse umane menite să asigure identificarea, localizarea şi prinderea urmăriţilor.

2. În acelaşi timp, în situaţia condamnaţilor la pedeapsa închisorii cu executare care se predau de bunăvoie organului de poliţie, conducând la eficientizarea şi operativitatea punerii în executare a hotărârii judecătoreşti definitive, propunem reducerea pedepsei. Predarea condamnatului de bunăvoie constituie, în opinia noastră, o confirmare a faptului că acesta regretă comiterea faptei şi urmează să se supună regimului de executare a pedepsei.

Referinţe:

1. Nistoreanu Gh. *Prevenirea infracţiunilor prin măsuri de siguranţă*. Bucureşti: Academia de Poliţie,1991, p.255.
2. Geamănu Gr. *Drept internaţional public*. Vol.I. Bucureşti: Ed. Didactică şi Pedagogică, 1981, p.354.
3. Stănoiu R.-M. *Drept internaţional public*. Vol.I. Bucureşti: Ed. Didactică şi Pedagogică,1981, p.98.
4. *Dicţionarul de drept internaţional public*. Bucureşti: Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982, p.138.
5. Moldovan A.T. *Expulzarea, extrădarea şi readmisia în dreptul internaţional*. În: *Studii Juridice*. Bucureşti: Editura All Beck,2004.
6. În unele lucrări se consideră că instituţia extrădării este o instituţie independentă în cadrul dreptului, având atât aspecte ale dreptului procesual penal, cât şi ale dreptului internaţional. Instituţia extrădării, în aceste opinii, este o instituţie a dreptului tratatelor, şi nu a dreptului intern, deoarece, odată ce nu există un tratat respectiv, nu poate fi vorba de extrădare.
7. Constituţia Republicii Moldova. Publicată la 12.08.1994 în: *Monitorul Oficial,* nr. 1.
8. Năstase A., Aurescu B., Jura C. *Drept internaţional public, sinteze pentru examen*. Ediţia 4. Bucureşti: C. H. Beck,2006, p. 145.
9. *Ibidem*, p. 719.
10. Codul de procedură penală a Republicii Moldova, publicat la 07.06.2003 în: *Monitorul Oficial,* nr. 104-110 art.541.
11. *Comentariul Codului de procedură penală al Republicii Moldova*. Dolea I. ş.a. Chişinău: Cartier Juridic, p. 720-721; Codul de procedură penală al Republicii Moldova, art. 542.
12. Convenţia europeană de extrădare din 13.12.1957. În: *Tratate internaţionale*, 1998, vol.I, p. 318.
13. Năstase A., Aurescu B., Jura C. *Op.cit.*, p. 146.
14. https://www.unodc.org/documents/organized-crime/Publications/Mutual_Legal_Assistance_Ebook_E.pdf
15. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului: adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 de septembrie 1948.
16. Legea Republicii Moldova cu privire la asistenţa juridică internaţională în materie penală nr. 371 din 01.12.2006.
17. *Manual de drept procesual penal*. Partea specială. Vol. II. Dolea I., Vîzdoagă D., Sedleţchi I., Ursu S. Chişinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2006.
18. *Ibidem.*
19. Bulai C. *Manual de drept penal. Partea generala*. Bucuresti: ALL, 1997, p. 115.
20. Legea nr. 371 din 01.12.2006 cu privire la asistenţa juridică internaţională în materie penală. Publicată: 02.02.2007 în: *Monitorul Oficial*, nr. 14-17.
21. Codul de procedură penală a Republicii Moldova. Publicat: 07.06.2003 în: *Monitorul Oficial*, nr. 104-110 art. 447.
22. *Comentariul Codului de procedură penală al Republicii Moldova*.